

Koskela, M. & N. Pilke (toim.) 2003. Kieli ja asiantuntijuus. AFinLAN vuosikirja 2003. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja nro 61. Jyväskylä, s. 337–359.

SUOMEN SIJOJEN KÄYTÖN OMAKSUMISESTA KIELIKYLVYSSÄ

Maija Grönholm

Åbo Akademi

In this article I examine how Swedish-speaking pupils in a Finnish immersion programme at the primary school level acquire the Finnish case system, especially in comparison with Finnish-speaking pupils of the same age. The inflectional morphology of Finnish nouns and adjectives is complicated. Finnish L1 children learn the inflected forms quickly and master the basic rules of the inflectional system already at about 5 years of age. Regular inflected forms are learned more easily and quickly but also frequently appearing forms with special characteristics may be common among children.

It is interesting to observe the possible similarities between the L2 development of the immersion children and the early language development of Finnish L1 children. A focus of interest is, of course, also the time it takes to learn, i.e. how varied the production of the Finnish cases is by the time these L2 learners finish primary school. In this context I will examine the instances of simplification and avoidance, as well as the children's functional production of Finnish cases at different age levels. The results show very few deviations in the functional production of Finnish cases among the immersion pupils in grade 6.

Keywords: Finnish immersion, the acquisition of cases

1 KIELITAIDON KEHITTYMISESTÄ KIELIKYLVYSSÄ

Pietarsaarella toimii ruotsinkielisille lapsille tarkoitettu suomenkielinen kielikylpy, joka on ainoa laatuaan Suomessa. Siihen valitut lapset ovat ensin kaksi vuotta kielikylpypäiväkodissa ja sen jälkeen he saavat ala-asteen päättymiseen saakka opetusta kanadalaisen kielikylpymallin mukaisesti (vrt. Laurén 1992: 15–16; Grönholm 1998a). Kielikylvyn tavoitteena on funktionaalisen kaksikielisyyden saavuttaminen (ks. tästä esim. Genesee 1987: 20–21). Olen seurannut usean vuoden ajan kahden eri ryhmän suomen kielen taitojen kehittymistä (Grönholm 1998a). Aiemmat tutkimukseni, kuten muutkin kielikylpytutkimukset Suomessa ja ulkomailla vahvistavat, että ymmärtämistäidot kehittyvät kielikylvyssä nopeimmin. Syntyperäisen kaltaiset kuullunymmärtämistäidot saavutetaan suomenkielisessä kielikylvyssä viimeistään 3. luokan lopulla, ja ala-asteen päättyessä on saavutettu myös korkeatasoinen luetunymmärtämistaito (Viinisalo 1995; Mustaparta et al 1999: 24; Laurén 2000: 70–71; Grönholm 2000a, 2001b).

Tuottamistaidot kehittyvät hitaammin ja esimerkiksi tutkimukseni kohteena olevissa kahdessa kielikylpyryhmässä produktiiviset kirjoitustaidot ovat 6. luokan päättyessä selvästi heikommin kehittyneitä kuin reseptiiviset taidot (Grönholm 2001a, 2001b, 2001c). Kirjoitustuotoksista pistävät silmään suomen sijojen käytön epävarmuus, väärän sijan valinta eli valinnan semanttisyntaktiset ongelmat samoin kuin nominien vartaloihin ja sijapäätteisiin liittyvät morfologiset ongelmat. Suomen taivutusmorfologiahan on tunnetusti monimutkainen ja vaikeasti opittava. Normaaliparadigmaisella nominilla voi olla yli 2000 taivutettua sananmuotoa (Karlsson 1983). On siis selvää, että oppimisen alkuvaiheessa esiintyy välikielille tyypillisiä yksinkertaistuksia, joista karsiutuvat useat morfologiset elementit, mm. sijapäätteet ja omistusliitteet. Yksinker-

taistukset voivat koskea myös nominien vartaloita ja niitä monimuotoisia morfofonologisia vaihteluita, joita vartaloissa tapahtuu. Sijamuotojen valinnassa tai välttämistästrategioissa voivat tulla esille myös ensikielestä lähtöisin olevat vaikutukset; ruotsin kieli on suomeen nähden analyttisempi ja suomen sijamuotojen järjestelmää vastaa erilaisten prepositioiden käyttö (Tingbjörn 1987: 59). Myös ruotsin artikkeleiden käyttö ja määräisyyden / epämääräisyyden merkintä voi semanttisesti ilmetä suomen kielessä – ainakin osittain – totaalisuutta tai partiaalisuutta erottavien sijamuotojen vaihteluna (ks. Tingbjörn 1987: 54–55).

2 TUTKIMUSKOHDE, KOEHENKILÖT JA METODI

Tässä artikkelissa selvitän, kuinka pitkällä suomen sijojen omaksumisprosessi on kielikylvyn päättyessä 6. luokalla, mitä sijoja käytetään jo yleisesti ja mitä poikkeamia sijojen käytössä on verrattuna syntyperäisiin kielenkäyttäjiin. Tutkimusryhmän muodostavat kielikylvyn 2., 3., 4., 5. ja 6. luokalla olevat oppilaat (= KiK) ja vastaavilla luokkatasoilla olevat suomenkieliset verrokkioppilaat (= SK).

Pyrin tarkastelemaan, onko toisen kielen kehityksessä havaittavissa yhtäläisyyksiä verrattuna äidinkielen varhaiseen kehitykseen ja onko esimerkiksi sijojen oppimisjärjestys sama toisessa kielessä ja ensikielessä. Sijojen esiintymistäajuuksia vertaan sekä samanikäisten suomenkielisten verrokkioppilaiden taajuuksiin että suomen yleiskielestä saataviin taajuuslukuihin. Näin voin tehdä päätelmiä välikielen yksinkertaistus- ja välttämistästrategioista ja mahdollisista liikayleistyksistä. Syvennän tarkasteluni myös kvalitatiivisiin havaintoihin kieliopillisten sijojen käytössä havaittavasta kompetenssista: mitä sijojen semanttissyntaktisia funktioita jo osataan ja mitä vielä vältetään

tai missä tapauksissa syntyy vääriä sijanvalintoja. Normeista poikkeamien yhteydessä en puutu sijojen morfologisen muodostuksen (vartalon tai päätteen) virheisiin (ks. näistä Grönholm 1998c).

L2-oppijoiden taitotasoa arvioitaessa on ensin pohdittava, mitkä suomen sijat olisivat ensisijaisia oppimisen kannalta. Mitkä sijat olisi hallittava, jotta koulutyön vaatima kommunikaatio olisi mahdollinen? Silfverberg (1996: 47–49) on pitänyt sijamuodoista partitiivia ja paikallissijoja tärkeimpinä oppimisen kohteina, koska ne ilmaisevat toiminnan tilaa ja suuntaa ja ovat siten viestimisessä keskeisiä asioita. Hän toteaa, että ”jokaisen meistä täytyy päivittäin ilmaista lukuisia kertoja, mistä mennään ja mihin mennään tai mitä mistäkin minne pannaan”. Kielenoppijat, niin ensikielessä kuin toisessa kielessä, omaksuvat yleensä ensin kielen tavallisimmat sanat ja säännönmukaisimmat muodot. Erityisesti L2-oppijoiden tiedetään pitkään välttävän morfologisesti mutkikkaiden paradigmojen käyttämistä ja korvaavan ne yksinkertaisempien paradigmojen yleistyksillä kuten esimerkiksi *juokse-nut*, *po. juossut* (Grönholm 1998c, d). Toivainen (1980) on havainnut suomalaislasten morfologian oppimisesta, ettei se aina noudata em. kaavaa. Lapset voivat ensikielessä oppia nopeasti tunnusmerkisydestä huolimatta muotoja, jotka ovat taajaan esiintyviä.

3 AIKAISEMPIA TUTKIMUKSIA

Sijojen omaksumista L2-oppimisessa ovat varhemmin tutkineet mm. Laurinen (1990), Martin (1995) ja Ahonen (2000). Laurisen tutkimusten mukaan vietnamilaislasten oppimisyjärjestys on hieman erilainen kuin suomalaislasten, mikä voi johtua erilaisesta oppimisen alkamisiästä ja kognitiivisesta tasosta. Nuorimmat em. tutkimuksessa mukana olleet oppijat ovat olleet 11-vuotiaita ja vanhimmat 19-vuotiaita, ja senikäisten kom-

munikointitarpeetkin ovat erilaisia kuin pienemmillä lapsilla. Laurisen (1990) mukaan vietnamilaisnuorten kieleen ensin ilmaantuneet sijat ovat nominatiivin jälkeen paikallissijoja: adessiivi, inessiivi, illatiivi. Vasta näiden jälkeen kieleen ovat ilmaantuneet partitiivi, genetiivi, loput paikallissijoista ja hännähuippuna essiivi ja translatiivi. Alle 3-vuotiaiden suomalaislasten sijojen omaksumisjärjestys on seuraava: partitiivi, adessiivi, illatiivi, inessiivi, genetiivi, ablatiivi, elatiivi, essiivi ja translatiivi (Toivainen 1980). Partitiivi näyttää siis ilmaantuvan suomalaislasten ensikieleen varhemmin, mikä viittaa sen tärkeyteen suomen kielen järjestelmissä. Oppimisjärjestyksen erot L1- ja L2-oppijoilla voivat käsittääkseni johtua vietnamilaislasten opetukseen kehitetystä ns. keksimiskiekosta, jonka semanttisten suhteiden verkosto korostaa konkreettisia paikallissijoja (Laurinen 1990).

Ahosen (2000) tutkimuksessa suomen sijojen taajuusjärjestys oli alimmilla kielikylpyluokilla lähempänä suomalaislasten oppimisjärjestystä kuin vietnamilaisnuorten. Partitiivi oli yleisempi kuin paikallissijat ja genetiivi tuli kieleen ennen paikallissijoja. Suuremmat samankaltaisuudet voivat johtua siitä, että KiK-oppilaat olivat olleet omaksumisen alkaessa vain 5-vuotiaita, ja heidän kielenoppimisensa oli kielikylvyssä ollut lähempänä luonnollista omaksumista kuin vietnamilaisnuorten kielenoppiminen muodollisessa opetuksessa.

4 TULOSTEN TARKASTELUA

4.1 SIJOJEN JA SEMANTTISSYNTAKTISTEN POIKKEAMIEN MÄÄRISTÄ

Kuudesluokkalaisilla KiK-oppilailta on aineissaan keskimäärin 40 nominia (substantiivit, adjektiivit ja pronominit), joiden sijoja on tarkasteltu. Tarkastelun ulkopuolelle on jätetty kivet-

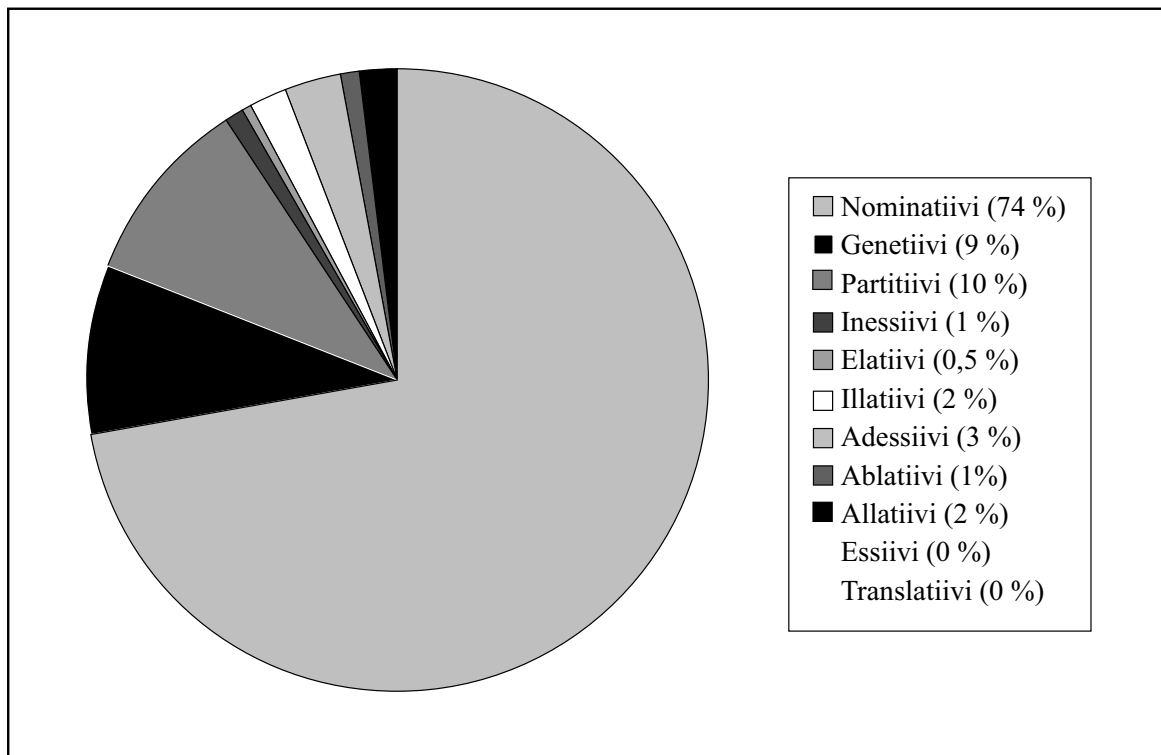
tyneet adverbit ja verbien 3. infinitiivin muodot, jotka esim. Räsänen (1979) on sisältänyt suomen yleiskielen laskelmiinsa. 3. infinitiivin mukaanotto olisi jonkin verran lisännyt erityisesti sisäpaikallissijojen (inessiivi, elatiivi, illatiivi) yleisyytlukuja, koska lähes kaikki KiK-oppilaat käyttävät tätä muotoa jo syntyperäisen kaltaisesti 6. luokalla. Alemmilla luokilla 3. infinitiivin käyttö on satunnaisempaa.

Keskimäärin kukin 6-luokkalainen KiK-oppilas käyttää kuutta eri sijaa. Lisäystä 3- ja 4-luokkalaisiin KiK-oppilaisiin nähden on yhden sijan verran (vrt. Ahonen 2000). Lukumääräisesti kasvu ei tunnu suurelta kahden vuoden ajalta, mutta harvinaisempien sijojen yleisyydet ovat kasvaneet ja niiden käyttö on selvästi varmentunut. Kvalitatiivista kehitystä on myös selvästi tapahtunut: semanttissyntaktisia poikkeamia on vähemmän ja sijoja käytetään monipuolisemmin useammanlaisissa funktioissa. Esimerkiksi siinä, missä 2-luokkalainen käyttää genetiiviä pääasiassa omistajaa ilmaisemassa, käyttää 6-luokkalainen genetiiviä myös useimmissa sitä vaativissa objektimuodoissa ja toisinaan jopa nesessiivisissä rakenteissa (ks. tästä luku 4.3). Kullakin 6. luokan oppilaalla on keskimäärin 3,2 semanttissyntaktisen käytön virhettä aineessaan, mikä ei ole suuri määrä suhteutettuna tuotettuihin 40 nominiin, joista siis lähes 37:ää on käytetty oikeassa funktiossa. Virhemäärissä ei ole otettu lukuun sijojen morfologisessa muodostuksessa esiintulevia poikkeamia, ja näin tarkasteltuna tulos vahvistaa käsitystä kielikylpyoppilaiden viestinnällisyyden hyvästä kehityksestä.

4.2 SIJOJEN TAAJUUKSISTA ERI LUOKKATASOILLA

Omassa tutkimusaineistossani olen laskenut kaikkien nominiinien taajuudet. Näin esittämäni taajuudet ovat kattavampia kuin Ahosen (2000) vain substantiiveihin rajoittuvat luvut. Tois-

luokkalaisilla KiK-oppilailla on sijojen oppiminen vasta aluillaan, minkä vuoksi 73,9 % heidän käyttämistään nomineista on nominatiivissa. Näistä noin puolet on yksinkertaistuksia ja ne voivat korvata kaikkia muita sijoja. Seuraavina järjestyksessä ovat partitiivi (9,7 %), genetiivi (8,6 %) ja sen jälkeen paikallissijat hyvin pienillä prosenttiosuuksilla järjestyksessä adessiivi (2,6 %), illatiivi (1,5 %), allatiivi (1,5 %) ablatiivi (1,1 %), inessiivi (0,7 %), elatiivi (0,4 %). Yleisiä paikallissijoja essiiviä ja translatiivia ei käytetä lainkaan. Suomenkielisten lasten oppimisjärjestykseen verrattaessa on eroa vain siinä, että genetiivi on taajuuden perusteella arvioituna vakiintunut kieleen varhemmin. Ks. kuvio 1.

KUVIO 1. Kielikylpyoppilaiden sijamuotojen jakauma 2. luokalla.

Vähitellen yksinkertaistukset vähenevät ja erityisesti paikallissijojen taajuudet kasvavat. Neljänneltä luokalta alkaen sijojen käyttö on selvästi vakiintuneempaa kuin alemmilla luokilla, ja 6. luokalla erot syntyperäisiin nähden ovat hyvin pieniä. Esitän

4- ja 6-luokkalaisten kielikylypyoppilaiden ja heidän SK-verrokkiansa sijojen taajuudet taulukossa 1. Kuudesluokkalaisten oppilaiden osalta taajuudet on havainnollistettu myös kuviossa 2. Suomenkielisten verrokkien tulokset ovat sikäli vertailukelpoisia, että kaikkien ryhmien oppilaat ovat kirjoittaneet kertovan kirjoitelman samasta aiheesta. Suomenkielisten oppilaiden kokonaissanemäärät ovat tosin melkein kaksinkertaisia kielenoppijoihin verrattuna. Teksti perustuu kuvasarjaan, joka sinänsä on antanut virikkeitä erilaisten tilojen ja suuntien kuvaamiseen. Taajuuksia on mielenkiintoista verrata myös suomen yleiskielestä saataviin lukuihin, joiden perusteella mm. nominatiivia käytetään yleiskielessä vähemmän kuin koululaisten kertomuksissa. Partitiivin ja genetiivin taajuudet ovat yleiskielessä sen sijaan korkeampia: nominatiivi 32,8 %, genetiivi 17,9 %, partitiivi 16,5 %, essiivi 2,2 %, translatiivi 2 %, inessiivi 5,7 %, elatiivi 4,2 %, illatiivi 7 %, adessiivi 4,3 %, ablatiivi 1,3 %, allatiivi 2,6 (Räsänen 1979).

TAULUKKO 1. Kielikylypyoppilaiden ja suomenkielisten verrokkien sijamuotojen suhteelliset määrät (%) 4. ja 6. luokalla.

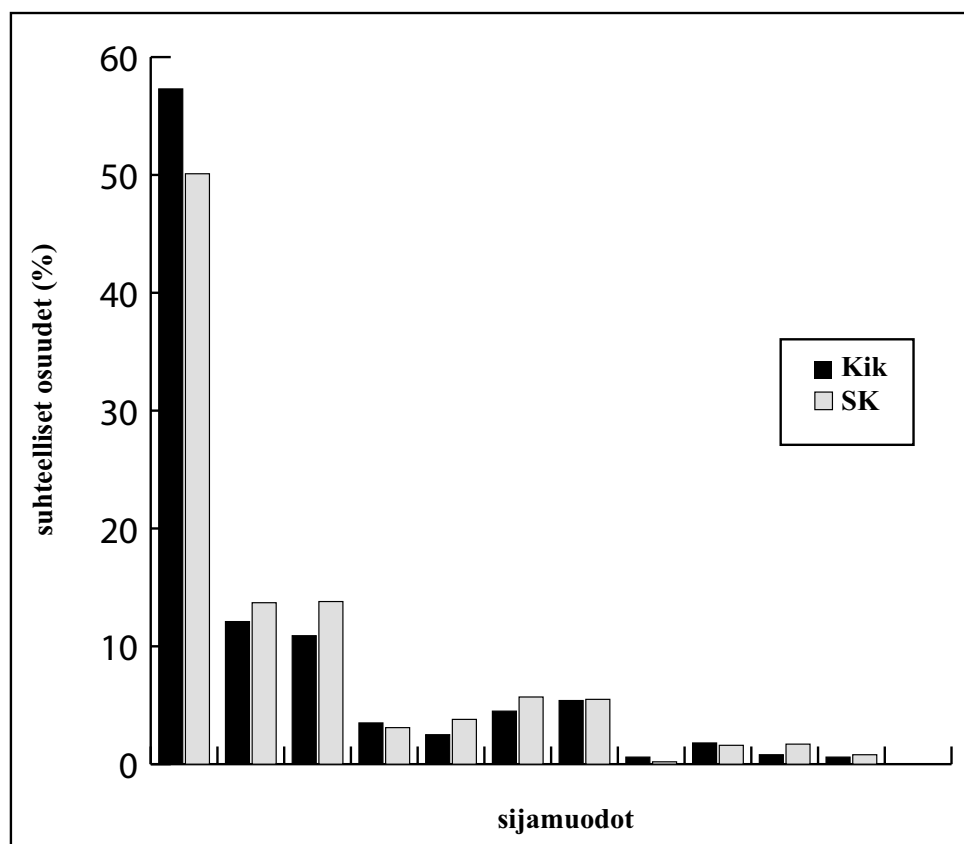
Sija	SK 4	KIK 4	SK 6	KIK 6
nominatiivi	48,9	59,2	50,1	57,3
partitiivi	12,7	11,2	13,7	12,1
genetiivi	13,7	13	13,8	10,9
inessiivi	2,9	1,1	3,1	3,5
elatiivi	3,9	3,4	3,8	2,5
illatiivi	6,6	4,3	5,7	4,5
adessiivi	5,6	4,2	5,5	5,4
ablatiivi	0,3	0,4	0,2	0,6
allatiivi	1,9	2,1	1,6	1,8
essiivi	2,9	0,2	1,7	0,8
translatiivi	0,4	0,6	0,8	0,6
instruktiivi	0,3	0	0	0

Genetiivin omaksuminen on ollut kielikylypyoppilaille nopeampaa kuin olisi voinut olettaa suomalaislasten järjestykseen verrattaessa. Genetiivin yhteydessä voisi olettaa ilmenevän positiivista interferenssiä ruotsin ja suomen välillä. Merkityksen (erityisesti omistajan ilmaiseminen) ja morfologisen ominaisuuden (suffiksin käyttö) samuus L1:n ja L2:n välillä on voinut nopeuttaa oppimista kielikylypylapsilla, joiden kognitiiviset taidot ovat jo koulun alimmilla luokilla hyvin kehittyneitä (Grönholm 1998). Suomen yleiskielessä genetiivin ja partitiivin taajuudet ovat suunnilleen samanlaisia (Räsänen 1979). Kuvioista 2 näkyy, kuinka 6-luokkalaisillakin KiK-oppilaille on vähäistä nominatiivin liikakäyttöä ja vastaavasti paikallissijojen vajaakäyttöä (ks. myös taul. 1).

Neljännän ja kuudennen luokan KiK-oppilaiden yksinkertaistusstrategiat ovat vähentyneet merkittävästi, kun nominatiivin taajuudet ovat pudonneet lähelle 60 %:a. Samalla vastaavasti paikallissijojen taajuudet ovat kasvaneet. SK-oppilaiden nominatiivin taajuudet ovat vakiintuneet kertovissa teksteissä 4. ja 6. luokalla n. 50 %:n tasolle ja ero kielenoppijoihin on kaventunut kymmeneen prosenttiyksikköön. Kielenoppimisen alkuvaiheessa 2. luokalla yksinkertaistusstrategiat aiheuttivat melkein parinkymmenen prosenttiyksikön eron nominatiivin käytössä verrattuna syntyperäisiin oppilaisiin (KiK 73,9 % ja SK 56,4 %).

Kuudennen luokan KiK- ja SK-oppilaiden tuloksista tehdyn t-testin perusteella sijojen taajuuserot ovat tilastollisesti erittäin merkitseviä tasolla $p < .000$ nominatiivin ($t_{38} = 3,87$), partitiivin ($t_{38} = 4,49$) ja genetiivin ($t_{38} = 4,58$) osalta ja merkitseviä tasolla .01 elatiivin ($t_{38} = 3,17$), illatiivin ($t_{38} = 3,27$), adessiivin ($t_{38} = 2,91$) ja essiivin ($t_{38} = 3,12$) osalta. Vain sijamuotojen inessiivi ($t_{38} = 1,24$), ablatiivi ($t_{38} = -.94$) ja allatiivi ($t_{38} = 1,23$) erot eivät olleet merkitseviä. Inessiivin osalta tulos viittaa siihen, että kielenoppijat ovat pystyneet helpoimmin saa-

vuttamaan syntyperäisen kaltaiset taajuudet, koska olosijalle on selkeitä semanttisia (prepositio)vastineita ruotsin kielessä.

KUVIO 2. KiK-oppilaiden sijamuotojen taajuudet 6. luokalla verrattuna SK-oppilaiden taajuuksiin.

Taajuuksia tarkasteltaessa voidaan havaita, että 6-luokkalaisten suomenkielisten lastenkaan sijojen taajuudet eivät ole samoja kuin suomen yleiskielen taajuusluvut. Nominatiivin yleisyys johtuu heilläkin kertomustyypisistä kuvasarjasta kirjoittamisesta, mikä on lisännyt päähenkilöiden nimien luettelemista ja heihin viittaavien pronomien käyttöä. Tulokset osoittavat, että on ensiarvoisen tärkeää verrata samanlaista genreä ja samankäisiä kirjoittajia.

4.3 KIELIOPILLISTEN SIJOJEN KÄYTTÖ JA POIKKEAMAT

Keskityn seuraavaksi tarkastelemaan 6-luokkalaisten KiK-oppilaiden kieliopillisten sijojen nominatiivin, partitiivin ja genetiivin käyttöä (ks. suomen kieliopillisista sijoista esim. Vilkuna 1996: 76–77) ja käytön poikkeamia saadakseni syvemmän läpileikkauskuvan suomenkielisessä kielikylvyssä saavutettavasta kompetenssista. Vertailun vuoksi esitän myös alempien luokkien oppilaiden esimerkkejä. Suomen kieliopilliset sijat jakavat keskenään lauseen pääjäsenten subjektin, objektin ja predikatiivin sijat ja funktiot. Näistä partitiivi ja genetiivi ovat ongelmallisella tavalla monifunktioisia, ja sen lisäksi em. sijoilla on useampia muodollisia tunnuksia (Pajunen 2002: 567). Näiden sijamuotojen määräytyminen on suomen kielessä varsin monimutkaista, ja sen vuoksi esitän tässä artikkelissa vain muutamia melko yleisiä kommentteja näiden sijojen käytön poikkeamista oppijankielessä. Vaikka tarkasteluni kohde rajautuu näin ollen vain pieneen osaan suomen kielen 14 sijamuodosta, ne havainnollistavat kuitenkin eräänlaisina tyyppiesimerkkeinä suomen sijojen oppimiseen liittyviä hankaluuksia ja kielenoppimisstrategioita.

4.3.1 Nominatiivi

Nominatiivin keskeisin funktio on toimia subjektin perusmuotona, mikäli erityiset syyt eivät edellytä esimerkiksi partitiivia (ks. Siro 1964: 74). Tässä suhteessa suomi noudattaa usein ns. nominatiivi-akkusatiivi -systeemiä, jossa subjekti merkitään nominatiivilla. (Pajunen 2002: 565). Nominatiivi on yleisin sija vielä 6. luokallakin niin kuin yleensäkin suomen kielessä ja tämän tutkimuksen SK-verrokkioppilailta. Alimmilla tutkimillani luokilla (2.–3. lk.) minkä tahansa sijamuodon yksinkertaistaminen nominatiiviin on lisännyt virhemääriä ja sitä myöten

sen suhteellista osuutta, esim. *Hän meni kusum'n Laura* (po. Lauralta, 2. lk); *Talon sisä puoli sielä* (po. talon sisäpuolella 2. lk). Neljänneltä luokalta alkaen esimerkiksi paikallissijojen yksinkertaistaminen nominatiiviin on satunnaista (*Yksi lapsi menee wc* (po. wc:hen, 4. lk.).

Ylimmillä tutkimillani luokilla (4.– 6. lk.) ja erityisesti 6. luokalla nominatiivin yleisyyteen on muitakin syitä. Nominatiivia kasvattavat lukuisat kertomuksen päähenkilöt, jotka on etunimeltä nimetty (esim. 1 ja 2). Yleensäkin kertomuksissa nimetään henkilöitä, oliota, tapahtumia ja asiantiloja, jotka kasvattavat subjektien määrää. Alimmilla luokilla päähenkilöitä on vähäisemmin. Kuudesluokkalaiset osaavat jo erittäin hyvin käyttää myös persoonapronomineja, mikä kasvattaa nominatiivien määrää. Niiden käytössä ilmenee myös joskus ensikielen negatiivista interferenssiä: erillisiä persoonapronomineja käytetään ruotsin kielen tavoin (esim. 3), kun taas SK-verrokkiturvautuvat useimmiten kirjallisessa esityksessään pelkän persoonapäätteen käyttöön. Myös relatiivilauseita ja nominatiivimuotoisia relatiivipronomineja esiintyy (osin ruotsin vaikutuksesta) runsaammin kuin SK-verrokeilla (esim. 2).

- (1) **Antte, Mia** ja **Jontte** oli leikkimään (6. lk.).
- (2) Olipa kerran **perhe**. Vanhemmilla oli 3 lasta, **tyttö Niina, joka** oli 5-vuotta, **Toomas joka** oli 6-vuotta ja **Elias, joka** oli 6½ vuotta. **Elias, Niina** ja **Toomas** lähtivät yläkerran (6. lk.).
- (3) Sitten **me** emme voi mennä huvilaan (po. emme voi, 6. lk.).

Neljäs- ja viidesluokkalaisilla KiK-oppilailta partitiivin ja genetiivin yksinkertaistukset nominatiiviin ja ensikielen vaikutus ovat kuitenkin selvästi tavallisempia kuin 6. luokkalaisilla. Esimerkkivirkkeen 4 ruotsin kielen mukainen lauserakenne (r. utbrytning, sm. lohkolause, ks. esim. Tingbjörn 1987: 102) lisää nominatiivin taajuutta samoin kuin ruotsin muodollisen subjektin kääntäminen (esim. *se tippaa katosta*).

- (4) Lapset syömään, **se** on **muffa joka** huutaa (po. huutaa muffa, 5. lk.).
- (5) Ville saa kyllä syödä täällä äiti sanoo ja laittoi **keitto** pöydälle (po. keiton, 4. lk.)
- (6) Mutta pienen hetken päästä tuli **vesi** katosta (po. vettä ,4. lk.)

Nominatiivin käyttöä lisää kaikilla luokka-asteilla myös turvautuminen liikaa SVO-tyyppisiin yksinkertaisiin ja lyhyihin lauserakenteisiin, jotka alkavat nominatiivisubjektilla ja korvaavat muissa sijoissa esiintyviä ajatussubjekteja nesessiivisissä (esimerkit 8–10) ja habitiiivisissä (esim. 7) lauseissa. Vastavaanlaisia yksinkertaistuksia on runsaasti vielä ruotsinkielisillä abiturienteillakin (Lähdemäki 1995: 83–88). Esim.

- (7) **Maiju** oli tullut nälkä, (po. Maijulle, 6. lk.).
- (8) Mutta kun **ne** piti aloittaa syödä se tuli vettä ruokaan vintin katolta (po. niiden, 6. lk.).
- (9) Sitten isä huutaa että **Tyttö kaksi** poikaa pitää tulla syödää (po.tytön ja kahden pojan, 4. lk.)
- (10) **Kaikki** pitää syödä ruokansa (po. kaikkien, 5. lk.).

Kuudennella luokalla kaikki nominatiiviyksinkertaistukset ovat tapauksia, jotka korvaavat genetiivi- tai partitiivimuotoista objektia tai partitiivimuotoista predikatiivia. Joissakin tapauksissa kyseessä voi olla ortografisenkin heikkous, kun pitkää vokaalia ei ole merkitty, kuten esimerkin 18 *roka* (po. ruokaa, 4. lk). Tällaiset tapaukset ovat yleisiä ruotsinkielisillä kirjoittajilla, ja ne lienevät ruotsin ortografian vaikutusta. Objektin yksinkertaistaminen nominatiiviin on ymmärrettävää, koska ruotsin kielessä objektilla ei ole mitään tunnusta, vaan objektin paikka käy ilmi sanajärjestyksen avulla. Myöskään suomen totaalisuus/partiaalisuus -ilmiölle ei ole ruotsin kielessä ekvivalenttia vastinetta. Kuitenkin lukijalle käy täysin selväksi, milloin kielenoppija on tarkoittanut ilmaista objektin tai predikatiivin semanttista funktiota, vaikka sijamuodossa on poikkeama suomen normeihin nähden. Nominatiiviyksinkertaistukset (esim. 11–13) genetiivimuotoisen objektin tilalla ovat

merkittävästi vähentyneet 6. luokalle tultaessa. Niitä esiintyy enää noin neljäsosassa po. objekteja, kun ne vielä 4. ja 5. luokallakin ovat tavallisia (noin puolessa tapauksista, esim. 19–20). Nominatiiviyksinkertaistukset ovat vähentyneet myös partitiiviobjektin (esim. 15), -subjektin (esim. 18) ja predikatiivin (esim. 16–17) yhteydessä.

- (11) Silloin nourin tyttö Lotta sai **idea**, (po. idean, 6. lk.)
- (12) Hän sulji sen ja siivosi kaikkien **vesi** (po. veden) pois ja meni syömään **valmis**, (po. valmista, 6. lk.)
- (13) Hän laittoi **hana** päälle (po. hanan) ja kylpyamme oli täysi **vesi** (po. täynnä vettä, 6. lk.)
- (14) Mia ei sai leikkä pitkää **aika** sikksi että isä hutasivat että pitää tulla syömään. (po. aikaa, 6. lk.)
- (15) Ne syöivät **puuro** (po. puuron/puuroa), se teki vaan **hyvä** mahalle.(po. hyvää, 6. lk.)

- (16) Ruoka on **valmis**, (po. valmista, 6. lk.)
- (17) Tää on **pahempi** kuin sodassa., (po. pahempaa, 6.lk.)

- (18) Sitten isä houta että on **roka!** (po. ruokaa, 4. lk.)
- (19) Yksi päivä pojat rakentavat **junarata** (po. junaradan/-rataa, 4. lk.)
- (20) ...isä sanoo että nyt otamme **ruokaruno** (po. ruokarunon 'ruokouksen', 5. lk.)

Kieltolauseiden partitiiviobjektien käyttö on vähäistä, mutta virheelliset totaaliobjektit ovat 6. luokalla satunnaisia (esimerkki 24), kun niitä vielä 4. ja 5. luokalla on useita (esimerkit 21–23). Säännönmukaisuus ei nähtävästi auta tässä yhteydessä, koska negaation oppimisessa on yhtäaikaan useita tunnusmerkkisiä seikkoja suhteessa lähtökielen negaation yksinkertaisempaan rakenteeseen (Grönholm 1998b: 60–64). Esim.

- (21) Maria ei ollut sulkenut **hanan** (po. hanaa, 4. lk.)
- (22) Ei ottaa **venee** ja menee vessan... (po. ei ota venettä, 5. lk.)
- (23) Isä ei anno minulle **korkeempi viikkoraha**...(po. ei antanut korkeampaa viikkorahaa, 5. lk.)
- (24) Voi ei joku ei on suljenut **hanat** niin se on tulut tulva (po. ei ole sulkenut hanoja, 6. lk.)

Erittäin suurta kehitystä sijamuotojen oppimisessa kuvastaa se, että 6-luokkalaiset ovat ruvenneet käyttämään toisinaan myös monikon nominatiiveja kuten *hanat, vedet, lapset, hermot, nimet*. Alimmilla luokilla näitä muotoja ei juurikaan esiinny. Vain yhdellä

5-luokkalaisella oli kirjoitelmassaan *isovelit* ('-veljet'). Useimmat esiintymät ovat subjekteja; joukossa on vain pari objektitapausta.

4.3.2 Partitiivi

Partitiivia voi pitää hyvin suomalaisena sijamuotona. Muunkielisten on yleensä vaikea sitä oppia, koska sen käyttö edellyttää mm. osan ja kokonaisuuden suhteen ymmärtämistä ja jatkuvuuden ja toiminnan tuloksellisuuden tulkintaa. Kaikkein vaikeimmin opetettavana partitiivin funktiona pidetään usein subjektia, joka ylimalkaan voi olla partitiivissa vain eksistentiaalilauseissa eksistentiaaliverbin yhteydessä (vrt. Siro 1964: 83). Eksistentiaalilauseet ovat lisäksi usein sanajärjestykseltään käänteisiä.

Huolimatta partitiivin ortografisen merkinnän horjumisesta on partitiivi 6-luokkalaisilla toiseksi yleisin sija. Partitiivin käyttö on selvästi kehittynyt ja merkintä parantunut. Alimmilla luokilla partitiivi oli vasta kolmanneksi yleisin sija genetiivin jälkeen. Oppilaiden sijojen käytön tarkastelu osoittaa jopa sen, että kielikylpyoppilaiden partitiivin käyttö on erittäin hyvin kehittynyt ja lähellä syntyperäisten käyttöä. Joitakin puutteellisuuksia vielä on, erityisesti kieltomuodon yhteydessä tai tapauksissa, joissa sekä attribuutti että pääsana pitäisi taivuttaa partitiiviin, kuten esimerkissä 23: *Isä ei anno minulle korkeempi viikkoraha*. Kuudesluokkalaisilla ei ole partitiiviyleistä muiden sijojen tilalla, vaikka niitä esiintyy joskus vielä 5. luokan tuotoksissa, kuten seuraavan kollokaation yhteydessä: *Piiiaaaaa! Tule tänne nyt sinä saat turpaa...*(po. tur-

piin, 5. lk.). Partiaalinen predikatiivi on suunnilleen yhtä usein nominatiivissa kuin partitiivissa, jos se on yksikkömuotoinen (esim. 16–17, 27), mutta monikolliset partitiivipredikatiivit hallitaan hyvin (esim. 25–26). Tämä onkin odotuksenmukaista, koska monikollisen predikatiivin partiaalisuus on suomen kielessä säännönmukaista. Kehitys on ollut nopeaa 6. luokalla, sillä vielä 4. ja 5. luokallakin predikatiivit ovat harvinaisia (esim. 28–31) ja rajoittuvat enimmäkseen yksikön nominatiivimuotoihin (esim. 16 ja 28).

- (25) Kaikki lapset juoksi ruokapöytään ja syöi, ne olivat todellakin **nälkiä** (po. nälkäisiä, 6. lk.).
- (26) Seuraavana päivänä on iso juhla kun isä oli kuollut ja kaikki olivat **iloisia!** (6. lk.)
- (27) Kallella ja Villellä oli tosi **hauskaa** (6. lk.)
- (28) Kaikki joka tulee taivaalta on **pyhäistä** (po. pyhää, 5. lk.)
- (29) Joonas ja Liisa ovat yhtä **vanhoja** (5. lk.)
- (30) Pojat on **rumia** (4. lk.).
- (31) He olivat **nälkäisiä** (4. lk.).

Partiaalinen objekti hallitaan varsin hyvin: KiK-oppilaille on monikollisia partitiiviobjekteja jo alimmilta luokilta lähtien. Kuudesluokkalaiset eivät tee enää virheitä tässä yhteydessä (esim. 33–36). Monikollinen partitiiviobjekti on tavallinen suomen kielessä; sen taajuus on 25,9 %, kun yksikön partitiivin taajuus on vain 14,7 % (Martin 1995: 76). Toivaisen (1980) mukaan ensimmäiset monikkomuodot ilmaantuvatkin partitiiviin suomenkielisen lapsen puheessa. Yksikkömuotoiset partitiiviobjektit ovat monien esimerkkien valossa varsin kiinteitä kollokaatioita suomen kielessä, minkä vuoksi partitiivin merkintä on niissä välttämätöntä (esim. *hyppi narua, antoi piis-kaa*). Kuudesluokkalaisilla ei esiinny enää poikkeamia, joissa olisi partitiivi totaaliobjektin tilalla, kuten joskus alemmilla luokilla. Virheellinen partitiiviobjekti nominatiivimuotoisen totaaliobjektin sijasta on hyvin harvinainen, mutta satunnaisia tapauksia voi esiintyä alemmilla luokilla, kuten esimerkissä 32.

- (32) Isä menee ylös ja avaitsee **ovea** vettä (väller) ulos ja hän tippuu... (po. avaa oven, 5. lk.).
- (33) Isä antoi niille **piiskaa** koska hän oli liukastunut ja tuli märkääksi (6. lk.).
- (34) Isä kertoi **tarinoita** ruokapöydällä—(6. lk.)
- (35) Ruokaksi ne saa **lihapullia ja perunoita** (6. lk.)
- (36) He söivät nopeasti **hernekeittoa** (6. lk.).

Vaikka partiaalinen objekti hallitaan hyvin, partiaalista subjektia käytetään vähän. Itse asiassa partitiivisubjektilliset esimerkit alkavat pikku hiljaa yleistyä vasta ala-asteen ylemmille luokille tultaessa. Partitiivisubjektin vähyys johtuu siitä, että toisen kielen oppijat eivät hallitse suomen eksistentiaalilausetyyppejä, joissa on käänteinen sanajärjestys (ks. esim. 37–40). He välttävät niiden tuottamista välikielessään tai lisäävät lauseen alkuun muodollisen subjektin ruotsin kielen tavoin (esim. 37). Todennäköisesti he eivät oikein ymmärrä myöskään suomen jaollisen subjektin ilmaisemista partitiivilla, kun L1:n järjestelmä, artikkelit jne., on aivan toisenlainen. Alempien luokkien aineissa oli vain muutama partiaalinen subjekti ja kaikki tapaukset olivat monikollisia kuten *–oli –possuja* (2. lk.); *ruokana on lihapulloja* (5. lk.), jolloin lausetyypit semanttisesti ovat melko lähellä monikollisia objektilauseita. Myös 6-luokkalaisten oppilaiden partiaaliset subjektit ovat pääasiassa monikkoja. Yksiköllinen partitiivisubjekti esiintyy toisinaan aivan oikein omistusrakenteen yhteydessä (esim. 38 ja 39).

- (37) ...se tuli **vettä** ruokaan vintin katolta (po. katolta tuli vettä, 6. lk.).
- (38) Ruokana meillä on **spagettia** mutta ennen kun aloitamme niin rukoiletaan (po. Meillä on spagettia ruuaksi, 6. lk.).
- (39) Pilvillä ei ollut **vettä**... (6. lk.)
- (40) ...koska oli **vettä** joka paikassa (po. vettä oli, 6. lk.).
- (41) **Ruokaa** on valmis (po. ruoka on, 6. lk.).

Joissakin erikoisrakenteissa partitiivi hallitaan jo hyvin: tällainen on lukusanojen yhteydessä tai *paljon*-adverbin yhteydessä käytetty partitiivi, esim. *monta lasta, kaksi lasta, paljon*

vettä. Kyseessä lienee fraasioppiminen, koska partitiivi on em. tavallisissa ilmauksissa morfologiselta muodostukseltaan selvästi tunnusmerkkisempi kuin monet vokaalivartaloihin liittyvät partitiivit. Vain muutamalla 6-luokkalaisella on vielä ongelmia luvun valinnassa, koska ruotsissa esiintyy monikko-muoto lukusanojen yhteydessä. Seuraava esimerkki on tyypillinen transferitapaus: *Olipa kerran kolme lapsia Timo, Tuomas ja Tiina* (6. lk.).

4.3.3 Genetiivi

Genetiivi on suomen kielessä monifunktionen. Genetiivimuotoista akkusatiivia pidetään objektin perusmuotona, elleivät muut syyt (esim. kielto, verbin muoto tms.) edellytä partitiivia tai nominatiivin kaltaista akkusatiivia. Genetiivillä on myös toinen tärkeä funktio, omistajan ilmaiseminen, jossa se on hyvin samankaltainen kuin indoeurooppalaisissa kielissä. Tärkeää on myös muistaa, että nesessiivilauseiden subjektipersoonan (agentti) ilmaistaan usein genetiivillä, vaikka tällaista subjektipersoonan sijaa ei ole perinteisissä kieliopeissa nimetty subjektiksi (vrt. Siro 1964: 98–99). KiK-oppilaat eivät osaa käyttää genetiiviä tässä funktiossa vielä 6. luokallakaan, mitä voi pitää myös ruotsin interferenssinä (vrt. r. *jag måste* - sm. *minun täytyy*). SK-oppilailla ko. muotoja esiintyy.

Genetiivi tulee varhain kielikylypyoppilaiden kieleen ja sen taajuudet ovat hyvin lähellä partitiivin taajuuksia. Jo 2. luokalta lähtien KiK-oppilaat osaavat käyttää omistajaa ilmaisevaa genetiiviä (esim. 44–46 ja 49) ja genetiivin ja postposition yhdistelmää (esim. 43, 47–48). Genetiivi ja *kanssa*-adverbi korvaavat alemmilla luokilla yleisesti välineen adessiivin, mikä on suora käänös ruotsin *med*-preposition käytöstä. Kuudesluokkalaisistakin noin kolmasosalla on vielä kirjoitelmissaan genetiivi *kanssa*-postposition yhteydessä, kun valtaosa jo osaa käyttää adessiivia välineen funktiossa.

- (42) Hän kiipesi **vuorteite** yli (2. lk.)
- (43) --alkoi leikkiä **venen** kanssa (2. lk.)
- (44) Hän sanoi olevansa **Jaakon** suojaenkeli (2. lk.).

- (45) --vettä valui suoran **isän** päähän (6. lk.).
- (46) Nyt meni **isän** hermot (6. lk.)
- (47) Emme leikki **tyttöjen** kanssa (6. lk.).
- (48) --leikkivät **junien** kanssa (6. lk.).
- (49) **Poikien** nimet olivat Kalle ja Nisse. **Tytön** nimi oli Lisa (6. lk.).

Kuten esimerkeistä näkyy, 6-luokkalaiset käyttävät myös genetiivien monikkomuotoja (esim. 47–49). Genetiivin taajuutta lisäävät myös persoonapronominien genetiivimuodot, jotka hallitaan kaikissa persoonissa. On merkillepantavaa, että 6-luokkalaiset eivät tee poikkeamia, joissa genetiivi olisi yleistetty nominatiivimuotoisen subjektin paikalle, kuten joskus alemmilla luokilla, esim. *Mistä **kaiken** vettä tuu, Isä sanoi* (po. kaikki vesi, 4. lk.).

Kuudesluokkalaiset osaavat hyvin käyttää päätteellistä totaalista objektia, kun vielä alemmilla luokilla on näissä tapauksissa useimmiten nominatiivi. Objektin sukuisena määritteenä (ajanilmauksissa) on paljon horjuntaa ja virheitä (esim. 50–51). Jotkut tuotokset menevät oikeinkin (esim. 50, 52–54). Toisinaan päätteellinen genetiivimuotoinen objekti on myös yleistetty partitiiviobjektin tilalle kuten alemmillakin luokilla (esim. 55).

- (50) Otti varmasti **viikkon** ennen kun Maju oli saannut pois kaikki vedet (po. kesti varmasti viikon, 6. lk.).
- (51) Mutta **viikon** sitten oli kaikki unohdettu...(po. viikko, 6. lk.).
- (52) Hän täytti **ammeen** vedellä (6. lk.).
- (53) Ida on unohtanut suljea **vesihanana** (6. lk.).
- (54) Perhe söi ja isä oli juuri aloittamassa **puheen** kuin Joonas hok-sasi—(6. lk.).
- (55) Kaikki kolme saivat **arestin**, (po. arestia, 6. lk.).
- (56) Nyt Lukas sano Lottale ett hän pittä mennä laitaman **venen** veteen (po. vene, 4. lk.)

Genetiiviäkin voidaan käyttää välikielivaiheessa muiden vaikeampien taivutusmuotojen sijasta. Ruotsinkielisillä oppilailta on taipumusta esimerkiksi kiertää suomen kaksinkertaiset

sijamuodot attribuutti ja pääsana -yhdistelmissä kirjoittamalla *vanhan Vaasassa* (po. vanhassa Vaasassa). Myös genetiivin käyttö korvaamaan illatiivin *seen*-päättä on yleistä (esim. 58). Illatiivillahan voi olla myös vokaalin pidentymä ja *n*-pääte, mikä aiheuttaa sen sekaantumisen sellaisiin genetiiveihin, joissa vartalon pitkän vokaalin ja päätteen yhdistelmä on samanlainen, esimerkiksi nominien *huone*, *vene*, *amme* yhteydessä. Tämä genetiivin liikayleistys on tavallinen alimmilla luokilla, eikä se ole kovin paljon korjaantunut vielä 6. luokallakaan. Muutkin vaikeat paradigmat aiheuttavat virheitä (esim. 57 ja 59).

(57) Kaikki tuli **yläkerran**, (po. yläkertaan, 6. lk.).

(58) Meni **kylpyhuoneen** (po. kylpyhuoneeseen, 6. lk.).

(59) --hän sanoi lappsille että ei saa menää suihkuun yhdeen **kuu kauden** (po. kuukauteen, 6. lk.).

Vaikka edellisissä esimerkeissä on genetiiviksi tulkittava sija korvaamassa illatiivia, on tulkinta tietyllä tavalla kaavamainen. Lauseen tulkinta ei tuota lukijalle ongelmia, koska lauseiden verbit jo sinänsä viittaavat tulo- tai menosuuntaan subjektista katsottuna. KiK-oppilaat ovat varmasti itse mieltäneet käyttävänsä spatiaalista sijaa, vaikka se morfologisesti on tulkittavissa virheeksi. Lauranto (1997: 69) on esittänyt vastaavanlaisia esimerkkejä kielenoppijoiden kielestä ja on esittänyt virheiden ensisijaiseksi syyksi illatiivin morfologista vaikeutta, mutta on pohtinut myös liikayleistyksen mahdollisuutta. Hänen mielestään on tavallista, että esim. ulkomaalaisille opetetaan genetiivi hyvin alkuvaiheessa, mikä voi johtaa liikayleistykseen. Viidennellä luokalla teksteihin tulevat mukaan monikolliset genetiivimuotoiset pronominit *niiden*, *meidän*, *heidän*, ja ne yleistyvät 6. luokalla entisestään. Kuudennella luokalla myös muut monikon genetiivit ovat jo yleisessä käytössä, kuten esimerkeissä 47–49.

5 LOPUKSI

Kirjoittamisen oppiminen alkaa kielikylypyopetuksessa vasta toisen kouluvuoden aikana, joten sijamuotojenkin käytön tutkiminen voi luontevasti alkaa kirjoitustaitojen karttuessa. Kuvasarjasta kirjoittaminen vaatii paitsi sanaston tuntemusta myös kertomukseen liittyvien päähenkilöiden ja heidän toimintojensa kuvaamista tietyssä paikassa ja ajassa. Toisella ja kolmannella luokalla kielikylypyoppilaat yksinkertaistavat kertomuksissaan hyvin vahvasti nominatiivia kaikkien muiden sijamuotojen tilalle. Parhaiten he osaavat käytellä kieliopillisia sijoja ja heikommin paikallissijoja; yleisiä paikallissijoja he eivät käytä. Alimpien luokkien sijojen taajuuksista voi todennäköisesti tehdä päätelmiä myös oppimisjärjestyksestä. Suomenkielisten lasten oppimisjärjestykseen nähden yhtäläisyyksiä on enemmän kuin eroja. Ainoana erona on nähtävissä genetiivin varhainen oppiminen, mikä todennäköisesti johtuu kielenoppijoiden iästä, kognitiivisesta tasosta ja positiivisesta ensikielen interferenssistä. Neljänneltä luokalta alkaen paikallissijojen taajuudet alkavat kasvaa ilahduttavasti ja nominatiivin taajuudet laskea. Kuudennelle luokalle tultaessa sijojen käyttö on merkittävästi varmentunut. Paitsi että taajuudet ovat lähellä suomenkielisten verrokkien taajuuksia, on todettavissa, että sijojen käytössä havaittavat semanttisyntaktiset poikkeamat ovat vähäisiä. Niiden määrä on vähentynyt niin, että vain kolmisen virhettä esiintyy neljääkymmentä tuotettua nominia kohti. Kaiken kaikkiaan voidaan kielikylypyoppilaiden sijojen oppimista pitää nopeana suhteessa siihen tosiasiaan, että suomen nominien taivuttaminen on monimutkaista. Tämän tutkimuksen perusteella oppilaiden viestinnällisyys on hyvin kehittynyt. Sijojen morfologiset muodostukset tuottavat vaikeuksia, mutta niihin ei tässä puututtu.

LÄHTEET

- Ahonen, S. 2000. *Sijamuotojen käytön rikastuminen ruotsinkielisten kielikylpyoppilaiden 2.–4. luokan kirjoitelmissa*. Turun yliopisto. Suomen kielen pro gradu –työ.
- Genesee, F. 1987. *Learning Through Two Languages. Studies of Immersion and Bilingual Education*. Cambridge: Newbury House Publishers.
- Grönholm, M. 1998a. Vähemmistölapset enemmistökielen kylvyssä. Teoksessa M.-L. Luukka, S. Salla & H. Dufva (toim.) *Puolin ja toisin*. AFinLAn vuosikirja 56. Jyväskylä: AFinLA, 69–84.
- Grönholm, M. 1998b. Läsinlärning i finskt språkbad. Teoksessa K. Heinänen & M. Lehtihalmes (toim.), *Proceedings of the seventh Nordic Child Language Symposium. Oulu 27–28 November 1998*. Oulun yliopisto. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja 13, 116–121.
- Grönholm, M. 1998c. Suomen kielen persoona ja kielto. Teoksessa A. Niemikorpi (toim.), *Matkalla kielestä kieleen*. Juhlakirja Rune Ingon 60-vuotispäiväksi. Vaasan yliopisto. Acta Wasaensia 63. Kielitiede 13, 56–70.
- Grönholm, M. 1998d. The Influence of Language Typology and Markedness on Second Language Acquisition. Teoksessa T. Haukioja (toim.) *Papers from the 16th scandinavian conference of linguistics*. Turku/Åbo November 14-16, 1996, 113–127.
- Grönholm, M. 2000a. Kuullunymmärtämistaidot suomenkielisessä kielikylvyssä. Teoksessa P. Kalaja & L. Nieminen (toim.) *Kielikoulussa – kieli koulussa*. AFinLAn vuosikirja 58. Jyväskylä: AFinLA, 45–67.
- Grönholm, M. 2000b. Tyttöjen ja poikien lukutaidosta suomenkielisessä kielikylvyssä. Teoksessa M. Björklund & R. Heilä-Ylikallio (toim.) *Språkfärdigheter och läroprocesser – estetiska och didaktiska perspektiv*. Vasa. Publikationer från Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi 36, 89–104.
- Grönholm, M. 2001a. Inlärning av idiom i finskt språkbad. Teoksessa E. Hansen & H. Vejleskov (toim.), *Bornesprogsforskning 2000*. København. Ottende Nordiske Bornesprogssymposium. November 2000, 119–132.
- Grönholm, M. 2001b. *Oppimisprosessi suomenkielisessä kielikylvyssä. Loppuraportti kevään 2000 testauksista*. Painamaton julkaisu. Pedagogiska fakulteten vid Åbo Akademi.
- Grönholm, M. 2001c. Psykolingvistiset ja syntaktiset tulkintamallit kielenoppijan ymmärtämistaitojen tulkinnessa. Teoksessa E. Lähdemäki (toim.), *Kiinnostuksesta kieleen. Fennistica 13*. Åbo Akademis tryckeri Åbo, 1–19.
- Grönholm, M. 2002. Ymmärtämistaitojen kehitys suomenkielisessä kielikylvyssä. Teoksessa M. Koskela & N. Pilke (toim.) *Erikoiskiellet ja käännösteoria VAKKI-symposiumi XXII*. Vaasa 9.–10.2. 2002.

- Vaasa: VAKKI, 90–107
- Karlsson, F. 1983. Suomen kielen äänne- ja muotorakenne. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Lauranto, Y. 1997. *Ensi askeleita paikallissijojen käyttöön*. Kakkoskieli 2. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos.
- Laurén, C. 1992. Språkbadsskolan i olika språkmiljöer. Teoksessa C. Laurén (toim.) *En modell för språk i daghem och skola. Språkbadsdidaktik i Canada, Katalonien och Finland*, 13-23. Vasa: Vasa universitet.
- Laurén, C. 2000. *Kielten taitajaksi – kielikylpy käytännössä*. Jyväskylä: Atena.
- Laurinen, L. 1990. Suomea ulkomaalaisille ja vierasta kieltä suomalaisille: miten selvitä sijasuhteiden viidakossa? Teoksessa J. Tommola (toim.) *Vieraan kielen ymmärtäminen ja tuottaminen*. AFinLA:n vuosikirja 1990. Turku: AFinLA, 35–70.
- Lähdemäki, E. 1995. *Mikä meni pieleen? Ruotsinkielisten virheet suomen ainekirjoituksessa*. Fennistica 11. Finska institutionen. Turku: Åbo Akademi.
- Martin, M. 1995. *The map and the rope. Finnish Nominal Inflection as a Learning Target*. Studia Philologica Jyväskyläensia 38. University of Jyväskylä.
- Mustaparta, A.-K. & A. Tella 1999. *Vieraskielisen opetuksen järjestäminen peruskoulussa ja lukiossa*. Opetushallitus. Kehittyvä koulutus 1/1999. Helsinki.
- Pajunen, A. 2002. Suomen kieli maailman kielten joukossa. *Virittäjä* 4/2002.
- Räsänen, S. 1979. Huomioita suomen sijojen frekvensseistä. *Sanan jalka* 21, 17–33.
- Silfverberg, L. 1996. Viestinnän kannalta ensisijaisia kieliopillisia kategorioita. Teoksessa M. Vehkanen (toim.) *Suomi toisena vieraana kielenä*. Helsinki: Edita.
- Siro, P. 1964. *Suomen kielen lauseoppi*. Helsinki: Tietosanakirja OY.
- Tingbjörn, G. 1987. Kontrastiv minigrammatik. Teoksessa Hyltens-tam, K. (toim.) *Svenska i invandrarperspektiv* 87, 41–78. Lund: Liber förlag.
- Toivainen, J. 1980. *Inflectional affixes used by Finnish-speaking children aged 1–3 years*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 359. Helsinki: SKS.
- Viinisalo, M. 1995. *Ymmärtämisen osoittaminen kielikylpypäiväkodissa*. Miten 5 – 6-vuotiaiden suomenkielisten lasten ruotsin kielen ymmärtäminen ilmenee päiväkodin arkitilanteissa? Helsingin yliopisto. Pro gradu –työ.
- Vilkuna, M. 1996. *Suomen lauseopin perusteet*. Helsinki: Edita.